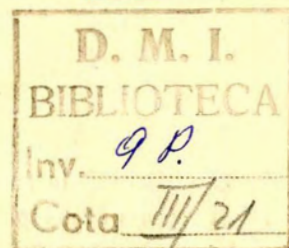

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

1 9 2 4

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

PREȘEDINTE: N. IORGA

MEMBRII: P. ANTONESCU, G. BALȘ, GR. CERKEZ, AL. LĂPĂDATU, C.
MOISIL, V. PÂRVAN, PR. N. POPESCU, AR. VERONA, M. SUȚU

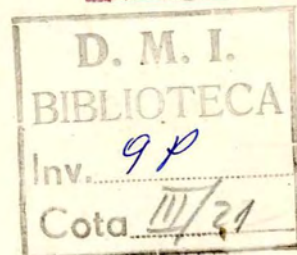
CUPRINSUL

TEXT

	Pag.
L. Bréhier: Artă română	1
N. Iorga: Picturi și obiecte de artă din Biserica Șcheilor Brașovului	8
Virg. Drăghiceanu: Casa Cantacuzinilor din Măgureni	12
C. Moisil: Monete găsite la Măgureni	45
R. Vlădescu-Vulpe: Raport asupra săpăturilor de la Piscul Coconilor	46
Text francez	49

ILUSTRĂȚII:

	Pag.		Pag.
<i>Picturi și obiecte de artă din biserica Șcheilor Brașovului</i>		27. Balustradă din foișorul de Sud	30
1. Picturi din paraclisul din stânga	8	28. Vedere în camerele turnului, (ascunzătoarea, ca- merele parterului I, J, loggia și camerele din etajul II), cu urma unei coloane de zid de lângă contrafort	31
2. Sîrănă	9	29. Vedere în scara etajului S ₄ (dreapta)	32
3. Uși împărătești din paraclisul din dreapta	10	30. Zugrăvelile camerei C	32
4. Uși împărătești din paraclisul din stânga	10	31. Vedere înainte de săpături, asupra camerelor turnului A, I, J	33
5. Pictură din paraclisul din dreapta	10	32. Vedere după săpături, asupra aceluiași camere de la fig. No 31	34
6. Icoană din tinda cea mică	10	33. Stucatură în camera B	34
7. Ferecături de evanghelie	11	34. Vedere asupra camerei turnului K L (etaj I și II)	35
<i>Casa Cantacuzinilor din Măgureni</i>		35. " " " " H	35
1. Stema Cantacuzinilor. Fragment de candelabru aflat în săpături	12	36. Stucaturile camerei B	36
2. Fragment din pisanăa casei	14	37. Detaliu din fața de Sud	37
3. Portalul paraclisului cu pisanăa	14	38. Vedere în camerele N. U. X după facerea să- păturilor	38
4. Clitorii paraclisului. Frescă la ușa de intrare	16	39. Vedere asupra camerelor U V. Z înainte de săpături	38
5. Clitorii paraclisului Frescă pe zidul de Nord	17	40. Interiorul paraclisului	39
6. Vederea spre Nord-Vest cu intrarea în pivniță	18	41. Fereastră de pivniță	39
7. Vedere spre Nord-Est	18	42. Fereastră paraclisului	39
8. Casa din Măgureni: Pivnițele	19	43. Vase găsite în săpături (cel din stânga persan) de Mu-	40
9. " " " " Detalii din colțul Nord-Est	20	44. " " " " rano, cel din dreapta turcesc"	41
10. Vedere din camera C.	21	45. Teracote din 1697, găsite în săpături	41
11. Vedere din sala D	22	46. Teracote găsite în săpături	41
12. Vedere spre ușa camerei K. L'. (etaj) înainte de săpături	23	47. Piatră în Biserică	41
13. Vedere spre ușa camerei K. L și ascunzătoarea K. L. după săpături	23	48. Temelia foișoarelor de pe latura sudică	43
14. Ușa spre ascunzătoarea K. L. cu meurtrieră	24	49. Temeliile foișorului S ₁	43
15. Interior în ascunzătoare la K. L	24	50. Ascunzătoarea camerei turnului J	43
16. Vedere în sala parterului D. și spre scara eta- jului S ₄	25	51. În timpul săpăturilor din antreu	43
17. Casa Măgureni. Vedere din spre Sud, camerele Y, U, N, F, E (v fig 19)	27	52. Stucaturi din camera A. Detaliu din mijlocul stucaturii fig. 36	44
18. Măgureni. Planul pivniței Sc.—0 0023—1 00 m.	28	53. Stucaturi din camera N.	44
19. " " " " parterului Sc—0.0023—1 00 m	28	54. " " " " R.	44
20. Paraclisul din Măgureni: Tâmplă, partea inferi- oară	29	55. " " " " B	44
21. Paraclisul din Măgureni Tâmplă, partea supe- rioară	29	56. Prăsele de cuțite	44
22. Planul etajului I-lu	30	57. Fierăria găsită în săpături	44
23. Balustru de la scara de Sud	30	58. Lulele găsite în săpături	44
24. Antablemente din coloanele foișorului de Sud	30	59. Cadru de piatră al ușii găsit în săpături	45
25. Balustru de la scara de Sud	30	<i>Piscul Coconilor</i>	
26. Coloană din foișorul de Sud	30	1. Schița săpăturilor arheologice	48

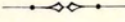

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE

1 9 2 4

MINISTERUL CULTELOR ȘI ARTELOR

MINISTRU: AL. LĂPĂDATU

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

PREȘEDINTE: N. IORGA

Membri : P. ANTONESCU, G. BALȘ, GR. CERCHEZ, AL. LĂPĂDATU,
V. PÂRVAN, PR. N. POPESCU, AR. VERONA, M. SUȚU.

Secretar-Director: VIRGILIU N. DRĂGHICEANU

REDACȚIA :

SECRETARIATUL COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

BUCUREȘTI — STRADA GENERAL BERTHELOT No. 26 — BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE PROIECTARE
„ISPEOR”
BIBLIOTECA
Inv. 50 P.
Cota C V-41

D. M. I.
BIBLIOTECA
Inv. 9 P.
Cota III/21

BULETINUL COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

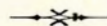
ANUL XVII

TABLA DE MATERII

PE

ANUL AL ȘAPTESPREZECELEA

1 9 2 4

TEXT:

1. Articole.

Pagina

Balș G. — Biserica Mirăuți din Suceava	169
Brătulescu V. — Biserica din Grădiștea-Vlașca . . .	174
Brătulescu V. — Clitoriile lui Mișă Anastasievici: Biserica din Clejani-Vlașca și cea din Brânceni- Teleorman	187
Bréhier L. — Artă română	1, 51
Bulat T. G. — Mănăstirea Berislăvești, jud. Argeș .	76
Constantinescu N. A. — Biserici și mănăstiri din județul Buzău	141, 188
Drăghiceanu V. — Casa Cantacuzinilor din Măgureni .	12
Drăghiceanu V. — Biserica Spirea-Veche din București .	58
Drăghiceanu V. — Câteva note asupra Curții-Arse .	66
Drăghiceanu V. și Arh. P. Demetrescu. — Schitul Brădetul, Argeș	68
Drăghiceanu V. — Câteva note asupra bisericilor din Târsor	75
Dunăreanu-Vulpe Ecaterina — Chestința Bastar- nilor, în legătură cu piatra sepulcrală de la Dra- gomirna	177
Florescu Gr. — Noi descoperiri arheologice la Sei- menii-Mari	89
Ghika-Budești N. — Biserica Golia. Descriere arhi- tectonică	128
Giurescu C. C. — O biserică a lui Vlad Tepeș la Târsor	74
Iorga N. — Picturi și obiecte de artă din Biserica Șcheilor Brașovului	8
Iorga N. — Mănăstirea din Vălenii de Munte . . .	99
Karadja C. I. — Două vederi ale palatului din Bu- curești	65
Moșil C. — Monete găsite la Măgureni	45
Nedioglu Gh. — Stavropoleos	147
Olszewski G. — O spadă din veacul al XIV-lea . . .	79
Panaitescu P. P. — O stampă reprezentând o solie a lui Alexandru Lăpușeanu	76
Teodoru Arh. H. G. — Descriere arhitectonică a Bisericii Spirea-Veche	59
Vlădescu-Vulpe Radu. — Raport asupra săpăturilor de la Piscul-Coconilor	46
Vlădescu-Vulpe Radu. — Regimul Mostiștea-Călărași .	80
Zolla Sever. — Mănăstirea Golia	107, 185

2. Comunicări.

Drăghiceanu V. — Miniaturi din timpul lui Ștefan cel Mare, Biserica Brezoarele-Brailoiu-Dâmbovița, Bise- rica Drugănești-Ilfov	93
Drăghiceanu V. — Filipeștii de Târg-Prahova, Sasenii- Noi, Gura-Nisicov-Buzău, Biserica Izvoranul-Buzău .	94
Drăghiceanu V. — Cocorăști-Prahova, Măglași-Vâlcea, Biserica Bolintinul-din-Vale, Ilfov	192

3. Necrolog.

Pagina

Arhitecții G. Lupu și M. Zagoritz	91
Dr. C. I. Istrati și C. C. Arion	143

4. Text francez.

Balș G. — L'église de Mirautz	193
Brătulescu V. — L'église de Grădiștea-Vlașca . . .	193
Brătulescu V. — Les fondations religieuses de Mișă Anastasievich (L'église de Clejani-Vlașca et celle de Brânceni-Teleorman).	194
Bréhier L. — L'art romain	49
Constantinescu N. A. — Églises consacrées au district de Buzău	194
Drăghiceanu V. — La maison des Cantacuzènes de Măgureni	49
Drăghiceanu V. — Église de Spirea-Veche (Saint Spiridon l'Ancien)	95
Drăghiceanu V. — Quelques notes sur le Palais «Curtea Arsă»	95
Drăghiceanu V. — Le monastère de Brădet	96
Dunăreanu-Vulpe Ecaterina — La question des Bas- tarnes en rapport avec la pierre sépulcrale de Dra- gomirna	193
Florescu Gr. — Découvertes archéologiques à Sei- menii-Mari	98
Ghika-Budești N. — Le monastère de Golia-Étude architectonique	146
Giurescu C. C. — Églises de Târsor	96
Iorga N. — Peintures et objets d'art de l'église des Șchei à Brașov	49
Iorga N. — Le monastère de Vălenii-de-Munte . . .	145
Karadja C. I. — Deux vues du vieux palais de Bu- curești	95
Nedioglu Gh. — L'église Stavropoleos	193
Olszewski G. — Une épée du XIV ^e siècle	96
Panaitescu P. P. — Une estampe représentant une am- bassade du prince Alexandre Lăpușeanu	96
Teodoru Arh. H. G. — Église de Spirea-Veche (Saint- Spiridon l'Ancien)	95
Vlădescu-Vulpe Radu. — Compte rendu sur les fouilles de Piscul Coconilor	49
Vlădescu-Vulpe Radu. — Compte rendu du relevé archéologique des régions Mostiștea et Călărași . .	97
Zolla Sever — Le monastère de Golia. Esquisse his- torique	145

Ilustrații.

Picturi și obiecte de artă din biserica Șcheilor Brașovului.

1. Picturi din paradisul diavolului	8
2. Stradă	9

3. Uși împărătești din paraclisul din dreapta	40
4. Uși împărătești din paraclisul din stânga	40
5. Pictură din paraclisul din dreapta	40
6. Icoană din tinda cea mică	40
7. Ferecături de evanghelie	41

Casa Cantacuzinilor din Măgureni.

1. Stema Cantacuzinilor. Fragment de cadelabru aflat în săpături	42
2. Fragment din pisania casei	44
3. Portalul paraclisului cu pisania	44
4. Clitori paraclisului. Frescă la ușa de intrare	46
5. Clitori paraclisului. Frescă pe zidul de Nord	47
6. Vedere spre Nord-Vest cu intrarea în pivniță	48
7. Vedere spre Nord-Est	48
8. Casa din Măgureni: Pivnițele	49
9. Casa din Măgureni: Detalii din colțul Nord-Est	20
10. Vedere din camera C.	21
11. Vedere din sala D.	22
12. Vedere spre ușa camerei K'. L. (etaj), înainte de săpături	23
13. Vedere spre ușa camerei K'. L. și ascunzătoarea K. L. după săpături	23
14. Ușa spre ascunzătoarea K. L. cu meutrieră	24
15. Interior în ascunzătoare K. L.	24
16. Vedere în sala parterului D. și spre scara etajului S ₄	25
17. Casa Măgureni. Vedere din spre Sud, camerele Y, U, N, E, F (V. fig. 49).	27
18. Măgureni. Planul pivniței Sc. 0.0023—1.00 m.	28
19. » » parterului Sc. 0.0023—1.00 m.	28
20. Paraclisul din Măgureni: Tâmpla, partea inferioară.	29
21. Paraclisul din Măgureni: Tâmpla, partea superioară.	29
22. Planul etajului I-in	30
23. Balustră de la scara de Sud	30
24. Antablamente din coloanele foisorului de Sud	30
25. Balustră de la scara de Sud	30
26. Coloană din foisorul de Sud	30
27. Balustradă din foisorul de Sud	30
28. Vedere în camerele turnului, (ascunzătoare, camerele parterelor I, J. Loggia și camerele din etajul II), cu urma unei coloane de zid lângă contrafort	31
29. Vedere în scara etajului S ₄ (dreapta)	32
30. Zugrăvelile camerei C.	32
31. Vedere înainte de săpături, asupra camerelor turnului A, I, J	33
32. Vedere după săpături, asupra acelor camere de la fig. No. 31	34
33. Ștucatură în camera B	34
34. Vedere asupra camerei K. L. (etaj I și II)	35
35. Vedere asupra camerei II	35
36. Ștucaturile camerei B.	36
37. Detaliu din fațada de Sud	37
38. Vedere asupra camerelor N, U, X, după facerea săpăturilor	38
39. Vedere asupra camerelor U, V, Z înainte de săpături.	38
40. Interiorul paraclisului	39
41. Fereastră de pivniță	39
42. Fereastră paraclisului	39
43. Vase găsite în săpături (cel din stânga persan)	40
44. Vase găsite în săpături (cel din stânga de Murano, cel din dreapta turcesc)	41
45. Teracote din 1697, găsite în săpături	41
46. Teracote găsite în săpături	41
47. Piatră în biserică	41
48. Temelia foisorului de pe latura sudică	43
49. Temelia foisorului S ₁	43
50. Ascunzătoarea camerei turnului J	43
51. În timpul săpăturilor din antreu	43
52. Ștucaturi din camera A. Detaliu din mijlocul ștucaturii, fig. 36	44
53. Ștucaturi din camera N.	44
54. » » » R.	44
55. » » » B.	44
56. Prăsele de cutite	44
57. Fierăria găsită în săpături	44
58. Lulele găsite în săpături	44
59. Cadru de piatră al ușii găsit în săpături	45

Piscul Coconilor.

1. Schița săpăturilor arheologice	48
---	----

Biserica Spirea-Veche din București

1. Vedere spre Nord-Vest	58
2. În vechia-i formă	59
3. În forma actuală	59
4. Plan, fațade și secții	61
5. Interior, vedere spre naos	60
6. Interior, vedere spre lămpă	62
7. Perspectivă axonometrică	63

Palatul din București.

1. Interior din palatul domnesc în 1793, după The Collections of Sir Robert Ainslie	65
2. Palatul din București	67

Curtea Arsă.

3. Planul de situație al Curții Arse și Mănăstirii Mihai-Vodă, după Boroczyn	67
--	----

Schitul Bradeful, Argeș.

1. Vedere spre Sud	68
2. Vedere spre Est	70
3. Vedere în pridvor	69
4. Pisania zugrăvită	71
5. Portretul clitorilor, Mircea-Vodă și Mara Doamna	71
6. Icoana Înălțării	72
7. Icoana lui Hristos	72
8. Vedere generală	73
9. Planul	73
10. Secție longitudinală	73

Târșor.

1. Pisania Bisericii din deal	74
2. Biserica din deal	75
3. Biserica din vale	75

O stampă reprezentând o solie a lui Alexandru Lăpușneanu.

1. Spadă din veacul al XIV-lea găsită la Curtea de Argeș	79
--	----

Regiunea Mostiștea-Călărași.

1. Harta regiunii Iezerului Mostiștei	81
2. Harta regiunii Călărași	83

Mănăstirea Vălenii-de-Munte, Prahova.

1. Mănăstirea Vălenii-de-Munte	99
2. Liturghier din secolul al XVI-lea	100
3. Mănăstirea Vălenilor-de-Munte, de Begenau, din 1860, și Biserica Filip de Preziosi	101
4. Crucea lui Ghenadie de Argeș	102
5. Altă cruce din secolul XVI—XVII-lea	102
6. Întăii clitori	102
7. Vechia strană sculptată	103
8. Inscripția din recolul al XVIII-lea și ușile sculptate	103
9. Clitori noi	104
10. Casa lui Mărza din Vălenii-de-Munte	105
11. Icoane pe fond de aur	105
12. Candele din secolul XVII—XVIII-lea	106

Mănăstirea Golia din Iași.

1. Pisania bisericii	107
2. Clitori bisericii	110
3. Perspectivă generală	111
4. Clitori bisericii	112
5. Zidurile cetății cu turnurile de colț	113
6. Biserica. Vedere spre Nord	115
7. Biserica. Vedere spre Sud	117
8. Casă veche (vistiria)	118
9. Picturi interioare în biserică	119
10. Picturi interioare în biserică	123

11. Planul cetății	128
12. Portalul bisericii	129
13. Planul bisericii	130
14. Secție prin naos	130
15. Secție longitudinală	131
16. Picturi interioare în biserică	132
17. Biserica	133
18. Fațada spre Apus	134
19. Secție prin tindă	134
20. Vedere asupra cetății interioare	135
21. Intrarea sub turnul cetății	135
22. Picturi interioare în biserică	137
23. Clopotnița mănăstirii	138

Biserici și mănăstiri din județul Buzău.

1. Biserica Bradu-Tisău	139
2. Radu Vel Comisul	139
3. Mihalcea Vel Vornic Căndescu	139
4. Jupâneasa Neaga	139
5. Moise Vel Spătarul	139
6. Biserica Ciula	140
7. Tănușe Vătaf	140
8. Biserica Siliciei de Sus	140

Stavropoleos.

1. Forma primitivă a bisericii Stavropoleos fără pridvor și fără sămuri	148
2. Pisania bisericii Stavropoleos	149
3. Ioanichie cu trații săi, Păuait și Nicolae	150
4. Nicolae Mavrocordat cu Doamna Smaranda și Domnița Maria. În fața lor, dela dreapta spre stânga copiii: Constantin, Iancu, Sultanița, Alexandru și Smărăndita	151
5. Marele Cămaras Ioan cu fiul său Nicolachi	152
6. Daniil, Mitropolitul Ungrovlahiei	153
7. Serdarul Grigorașcu Greceanu cu soția sa Iliea și copiii Ionită și Constantin	154
8. Marele Căpitan Atanasie cu soția sa Elena și fiul lor Alexandru	155
9. Jupâniță zugrăvită în glăful din stânga al intrării	156
10. Dumitrachi și Gheorgachi, doi tineri feciori de boieri, zugrăviți în glăful din dreapta	157
11. Fațada de Miazăzi a bisericii Stavropoleos, înainte de restaurare, lucrată de arhitectul I. Mincu, în 1899.	158

12. Crăpătură provenită din cauza lipsei unei legături organice între absida laterală din dreapta și trupu dreptunghiular al bisericii. (Fotografie luată în timpul lucrărilor de restaurare)	159
13. Vederea coloanelor ce despart tinda femeilor de naos.	160
14. Scaunul domnesc și cel arhieresc	161
15. Pomeziul ctitorilor în proscomidie	162
16. Piatra de pe mormântul lui Ioanichie	163
17. Piatra de pe mormântul Postelnicului Constantin Băjescu, fiul Fierii Logofătul, mort la 4 Novembre 1728 (7237) și înmormântat în Mănăstirea Stavropoleos.	164
18. Mănăstirea Stavropoleos în 1846 (După desenele lui Begenau)	165
19. Mănăstirea Stavropoleos în 1860	166
20. Vederea pridvorului înainte de restaurare	167
21. Biserica Stavropoleos, după restaurare	168
22. Parapet sculptat în piatră la pridvorul bisericii	

Biserica Mirăuți din Suceava.

1. Vederea bisericii Mirăuți, înainte de restaurare	169
2. Plan (după Romstorfer)	170
3. Secție longitudinală (după Romstorfer)	170
4. Biserica Aron-Vodă	171
5. Cetățuia	171
6. Tutana	172
7. Biserica Sf. Împarați din Târgoviște	173
8. Biserica din Coeni	173

Biserica din Grădiștea-Vlașca.

1. Vistierul Bunea Grădișteanu cu soția sa Grăjdana, ctitorii bisericii din Grădiștea	174
2. Vistierul Bunea Grădișteanu ctitorul bisericii din Grădiștea	175

Biserici și mănăstiri din județul Buzău.

1. Biserica din Aluniș	188
2. Piatră din Aluniș	188
3. Piatră din Aluniș	188
4. Schitul Fundătura, văzut dinspre altar	189
5. Schitul Fundătura	189
6. Biserica Cărnău	189

Această biserică este una din cele mai mari din țară și din cele mai monumentale. Atât dimensiunile ei, cât și mai ales proporțiile ei interioare sunt foarte impunătoare.

mică situată în partea din spre Răsărit; ea prezintă în fațadă un frumos pridvor cu arcade răzimat pe patru stâlpi de piatră.

În incintă au mai fost clădite în urmă și alte case, în veacul al XIX-lea, între

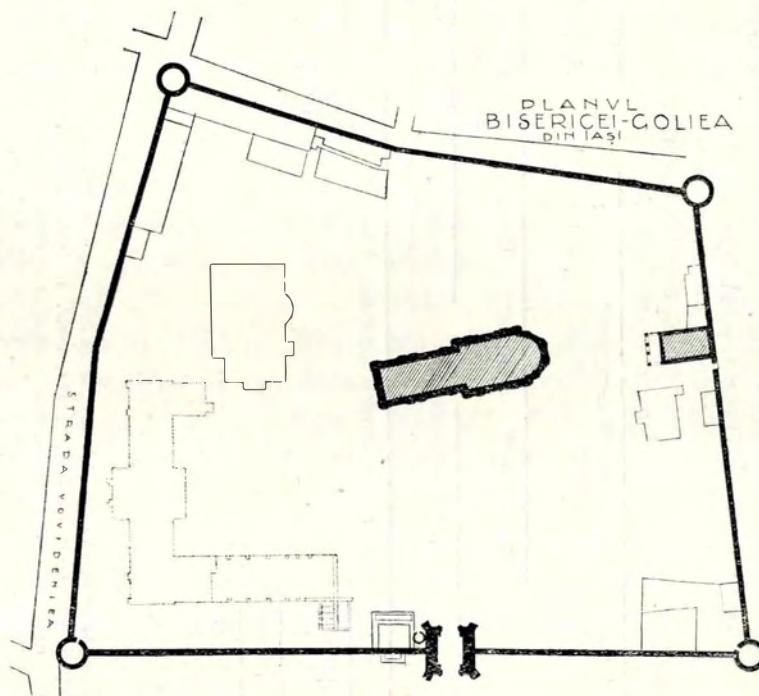

Fig. 11. Mănăstirea Goliea. Planul Celății.

Biserica, altă dată în centrul unei mănăstiri, este și astăzi încunjurată de ziduri înalte de piatră, formând un patruleter neregulat, având cam de la o sută la o sută cinzeci metri laturea. La cele patru colțuri zidurile sunt flancate de câte un turn masiv de formă rotundă, învelit cu o boltă și având în interior două caturi de încăperi.

În mijlocul laturii din spre Miazăzi se află clopotnița: o clădire pătrată în plan și zidită din piatră. Supt ea se deschide bolta, care constituie intrarea în incinta mănăstirii. Dintre clădirile vechi ale acesteia nu a mai rămas decât o casă

altele actuala Arhivă a Statului, precum și o școală de fete, care a ars.

Văzută de supt bolta de la intrare, biserica se prezintă, în sensul lungimii ei, cu patru turle, dintre care două mai înalte de-asupra naosului și a pronaosului și alte două mai scunde, de-asupra altarului și a tindei. Biserica are treizeci și nouă metri lungime în exterior și treisprezece metri lățimea cea mai mare. Înălțimea până la cornișa principală este de patrusprezece metri, iar până la crucea turlei de pe naos de treizeci metri.

În plan, biserica se compune din tindă cu două uși laterale, ca la bisericile

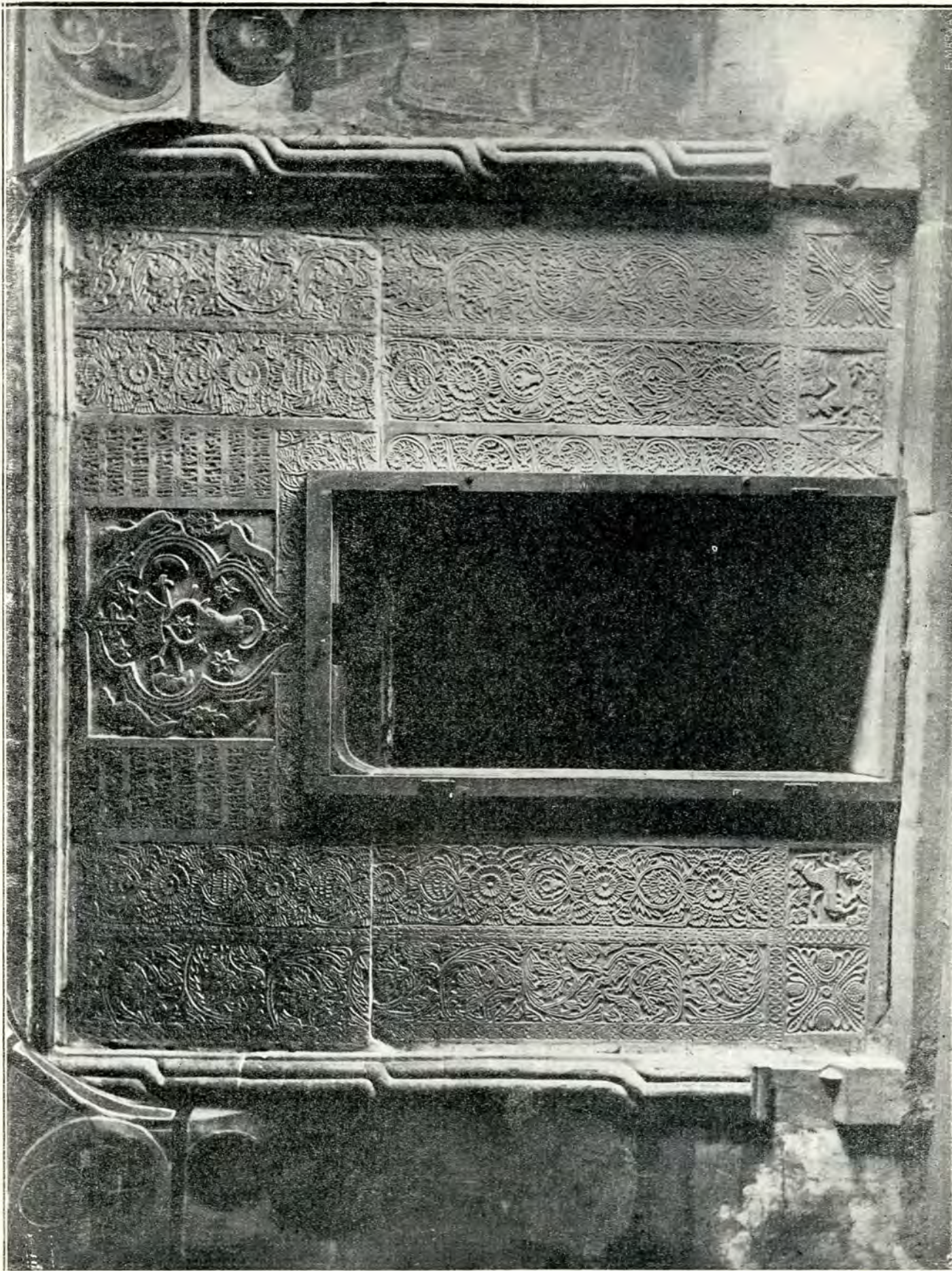

Fig. 12. Mănăstirea Golia. Portalul Bisericii.

moldovenești în genere și cu două ferestre mari spre apus; de aci o ușă, situată în

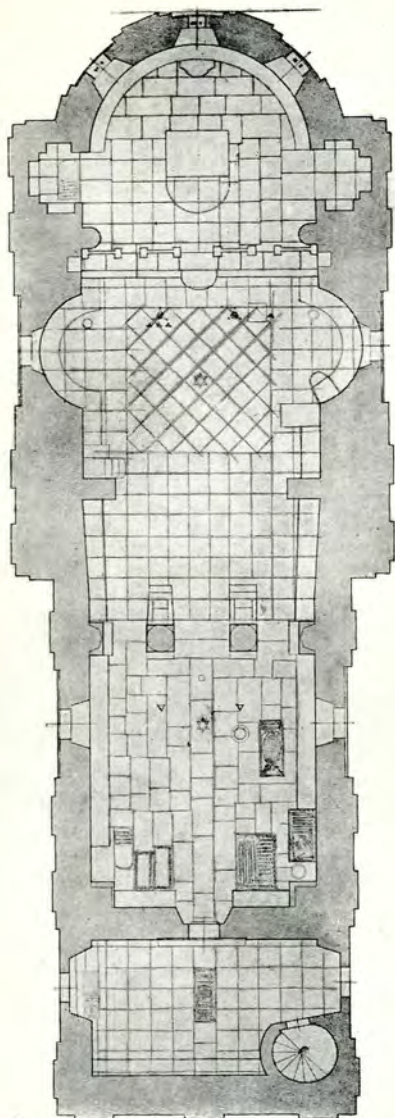

Fig. 13. Mănăstirea Golia. Planul bisericii.

axul bisericii, dă acces în pronaosul care este foarte spațios și înalt și care comunică cu naosul prin trei deschideri în formă de arcade, răzimate pe doi stâlpi puternici. Naosul și mai dezvoltat ca pronaosul prezintă două sânnuri laterale care însă nu sunt vizibile din afară, fiind luate în grosimea zidului care ajunge în aceste părți până la doi și jumătate metri grosime.

De-asupra tindei se află cafasul la care duce o scară situată în grosimea zidului, la stânga ușei de intrare. Cafasul are vedere spre interiorul bisericii prin trei

arcade care sunt de un efect foarte frumos.

De-asupra altarului se ridică o turlă proptită de o parte pe zidul semi-circular din exterior, și de altă parte pe arcul mare aflat de-asupra catapetezmei. Această turlă, cu tambur vertical scurt, are ca și celelalte o serie de ferestre care luminează altarul de sus. Alte trei ferestre mari, aflate în zidul dinspre răsărit, mai măresc încă prin lumina pe care o revarsă în interior efectul bolților și al frescelor care acoper toți pereții interiori. Această dispoziție este, cred, unică în genul ei la bisericile din Moldova unde altarul este

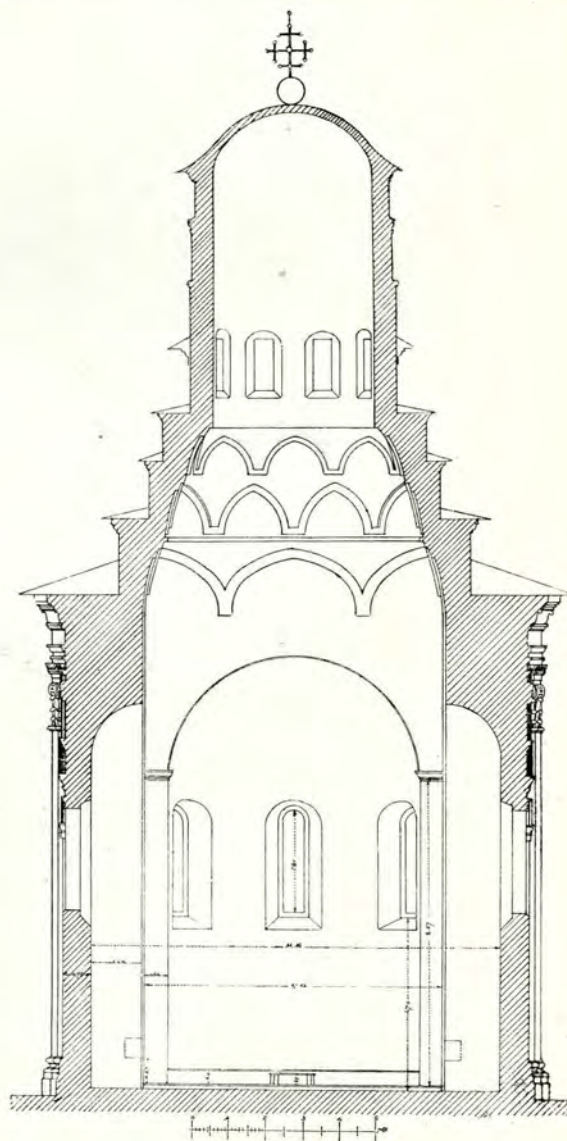

Fig. 14. Mănăstirea Golia. Secție prin naos.

în totdeauna luminat numai prin una, două

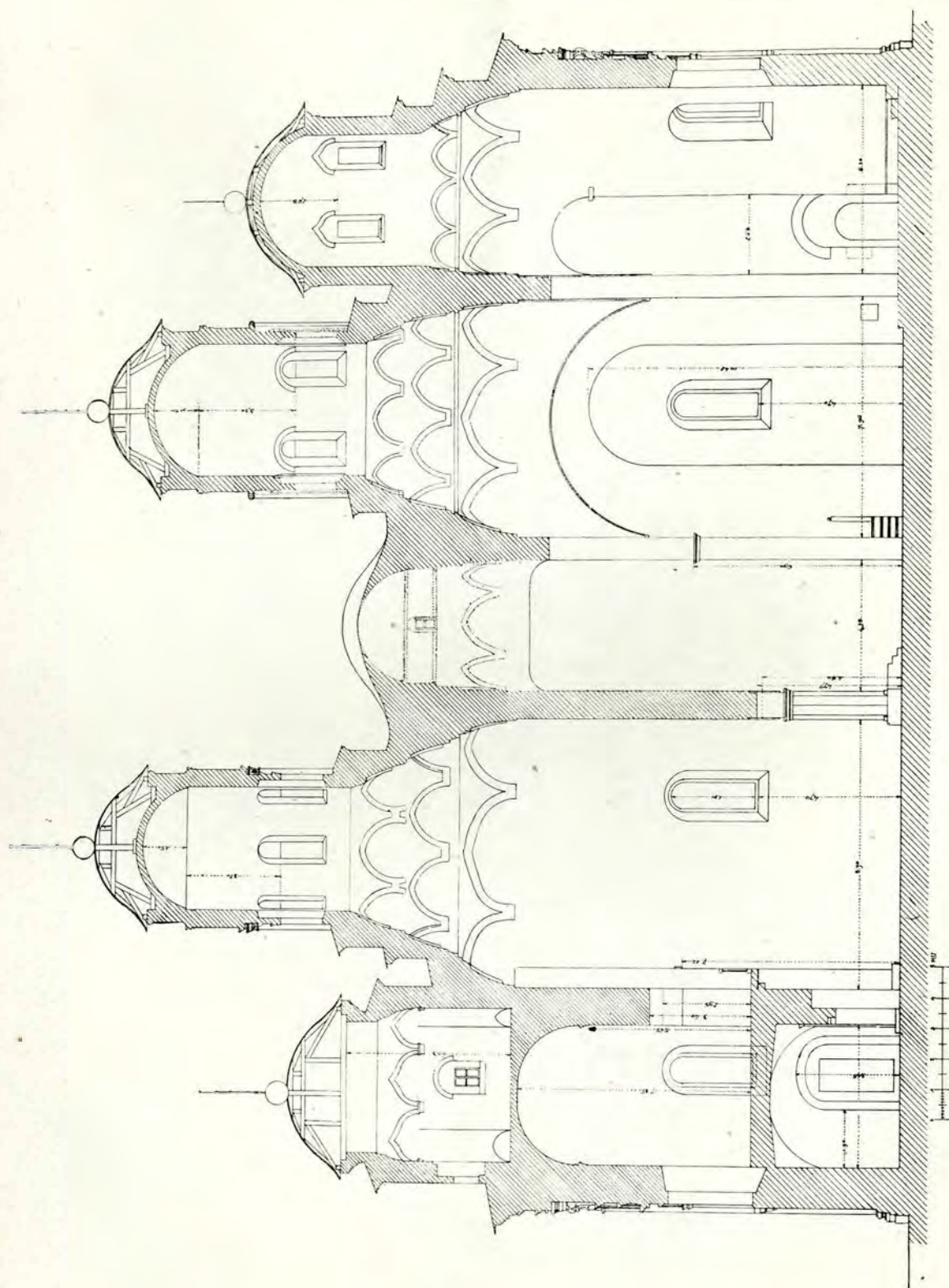

Fig. 16. Mănăstirea Golia. Picturi interioare în biserică.

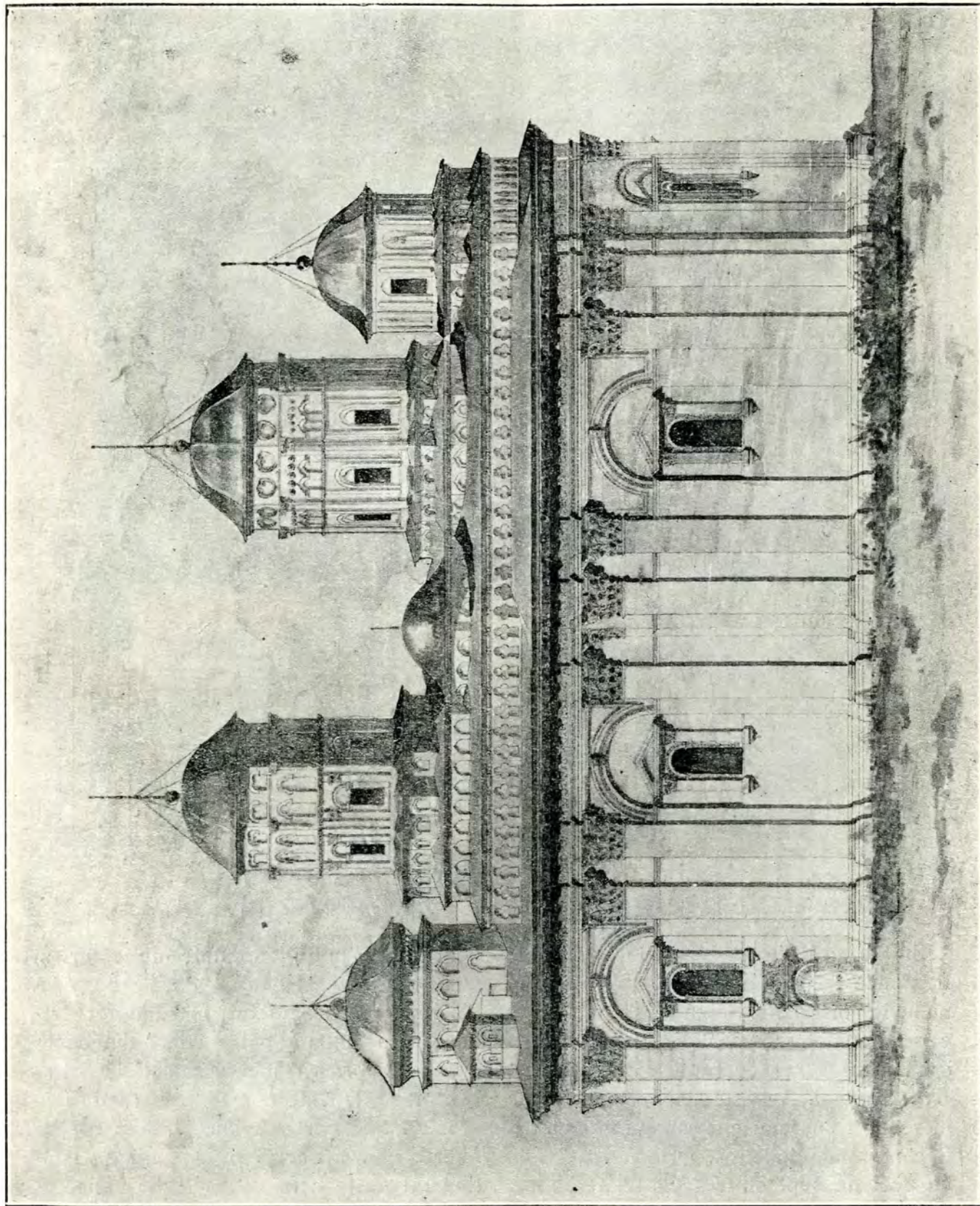

Fig. 17. Mănăstirea Golia. Biserica.

sau trei ferestre scurte, situate în partea de jos a zidurilor, la mică înălțime de-a-supra pardoselii.

pola și, pe dealtă parte, un efect decorativ mare și bogat. Acest sistem pornește de la niște bolți unghiulare, aruncate peste

Fig. 18. Mănăstirea Golia. Fațada spre apus.

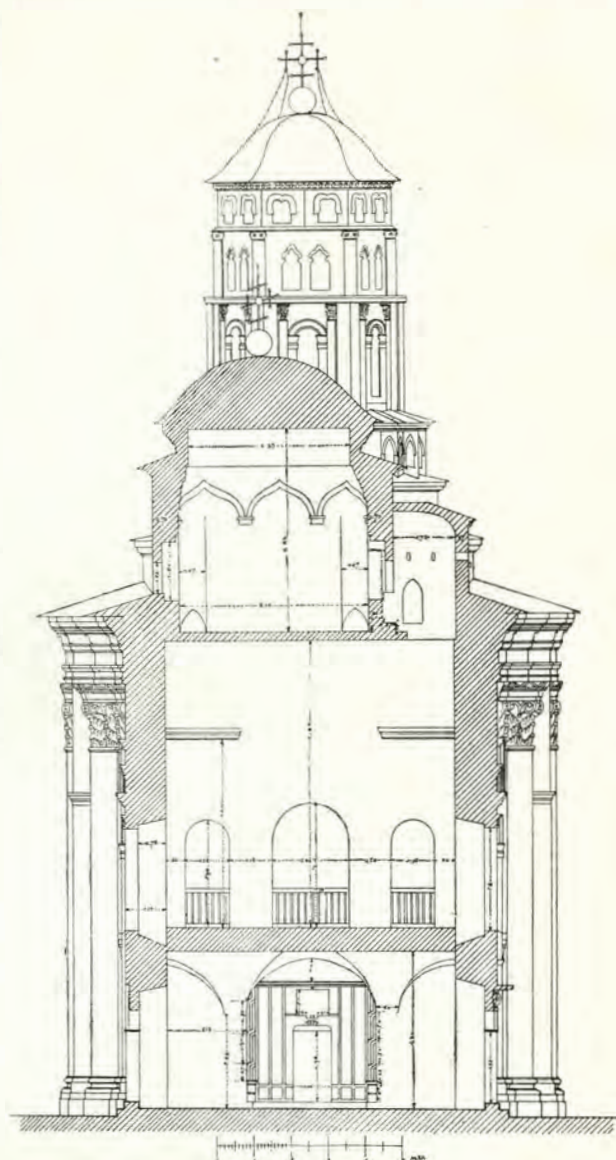

Fig. 19. Mănăstirea Golia. Secția prin tindă.

Bolțite, văzute din interior, prezintă frumoase dispozițiuni decorative, neobișnuite în bisericile românești până la această epocă și, desigur, inspirate din arhitectura rusească (vezi Viollet le Duc, *L'art Russe*). Această dispozițiune constă în rânduri suprapuse de arcaturi alăturate, fiecare rând fiind în „porte à faux” față cu acel de sus. În acest fel se obține, pe deoparte, o reducere progresivă a diametrului golului pe care se înalță cu-

cele patru colțuri formate de ziduri și numite „trompes d'angle, aceste bolți înălțându-se de-acurmezișul zidurilor formează în colțuri patru laturi diagonale care transformă planul orizontal din patrat în octogon; peste acesta, alte rânduri de arcaturi în „porte à faux” reduc spațiul liber și îl transformă într'un poligon multilateral peste care se va ridica după aceste tranzițiuni succesive turla circulară. Toată partea superioară a bisericii pre-

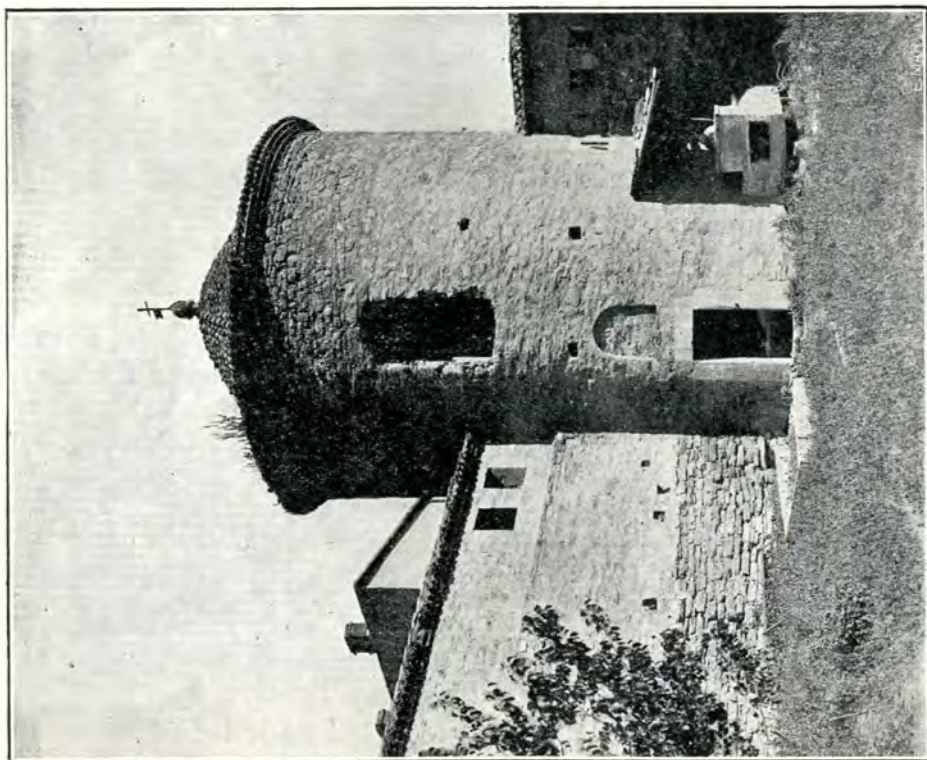

Fig. 20. Mănăstirea Golia. Vedere asupra celății interioare.

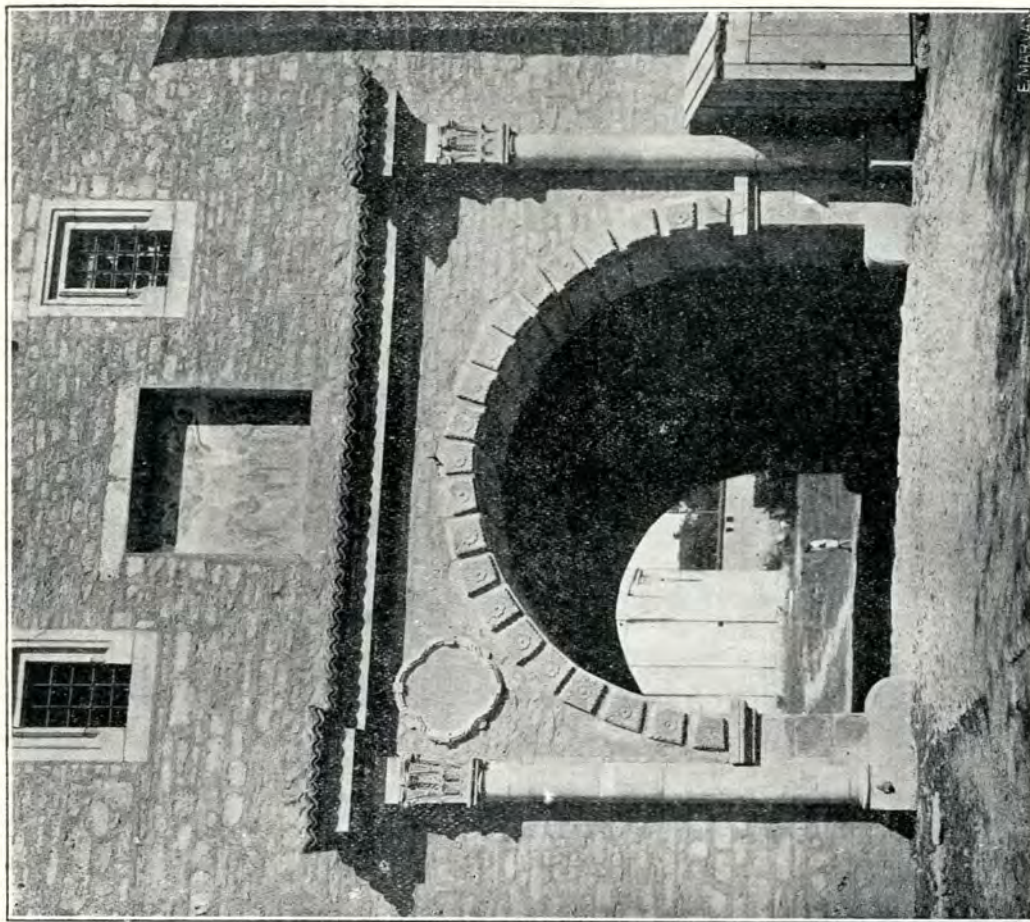

Fig. 21. Mănăstirea Golia. Intrare suprt turnul celății.

sintă, astfel, o serie de cupole luminoase proptite prin sistemul de arcaturi descris mai sus, în care lumina și umbra alternează, punând în valoare frescele care îmbracă totul într'o armonioasă simfonie de colori.

În exterior biserica prezintă elemente cu caractere diferite, care pot da loc la presupunerea că ea nu este ridicată și terminată dintr'o dată, ci în epoci diferite, sau că, în urma unui accident, cutremur, foc, etc., ea ar fi fost transformată, suferind modificări și adaptări ulterioare care au alterat unitatea ei.

Intr'adevăr, de la cornișa principală în jos biserica este toată îmbrăcată în piatră de talie, în dimensiuni destul de mari. Ordonanța arhitectonică, de tip clasic, dovădind înrâurirea Renașterii italiene, prezintă o serie de pilaștri corintici, înalți de doisprezece metri și încoronați cu o cornișă monumentală cu modilioane și console. Între pilaștri se încadrează o serie de arcade mari, în centrul cărora se deschid ferestre, în același stil încoronate cu fronișoare.

Mai sus de cornișa acestei ordonanțe ne găsim în fața unei arhitecturi cu totul diferite, compusă din elemente orientale: o serie de ocnite de diferite forme: cu vârf, în acoladă, în treflă, sau încă în alte forme puțin usitate în arhitectura noastră și care dovedesc o înrâurire străină, dintr'o epocă foarte târzie: sfârșitul veacului al XVIII-lea și chiar începutul veacului al XIX-lea. Astfel peste cornișa clasică care face parte din ordonanța corintică a fațadelor mai e o altă cornișă mai simplă, constituită dintr'un brâu sculptat.

Basele turelor prezintă aceleași ocnite de forme variate. Arhitectura celor două turlle principale este diferită de la una la alta în ceia ce privește compoziția și elementele care le decorează. Turla Pantocratorului se compune din elemente o-

rientale: ferestrele se termină la partea superioară în arc ascuțit; la colțurile poligonului se văd colonete angajate, ca în arhitectura bizantină; unele sunt fără capitele și fără base, altele mai sus cu capitele în foi de acantă: se mai văd ocnite cu arcaturi, un brâu orizontal în formă de funie răsucită, rosete sculptate, etc. Toate aceste elemente nu prezintă între ele legătura și unitatea cerută de regulile arhitectonice. În același gen este și turla de pe altar.

Turla de pe pronaos și cea de pe tindă par ceva mai unitare în compoziția lor: ferestrele celei d'întăiu amintesc pe acele de la corpul bisericii și sunt compuse din elemente clasice: pilaștri corintici încoronați cu o arcadă; brâul orizontal este compus din ove clasice; partea superioară însă este decorată cu firide de forme fantesiste.

Cele două turlle de pe tindă și altar sunt mai joase și nu prezintă nici ele vre-o unitate de stil sau de compoziție.

Cercelările făcute până acum nu permit a stabili dacă această biserică a fost, cum s'ar putea presupune, în întregime și de la început în stilul oriental pe care îl prezintă și acum, atât formele părților ei superioare, cât și normele constructive, după care este clădită și dacă ordonanța corintică a fațadelor a fost aplicată în urmă, înglobând sâmurile care poate să fi fost mai întâiu aparente în exterior, sau dacă, din contra, ordonanța clasică face parte integrantă din biserică. În acest din urmă caz, s'ar putea ca și turllele bisericii să fi fost la origină în același stil clasic; unele detalii care se mai văd și astăzi la turla de pe pronaos și pe care le-am notat în analiza de mai sus, permit această ipotesă. Se poate atunci deduce că elementele orientale constatate în decorația turelor provin dintr'o restaurare făcută bisericii prin veacul al XVIII-lea,

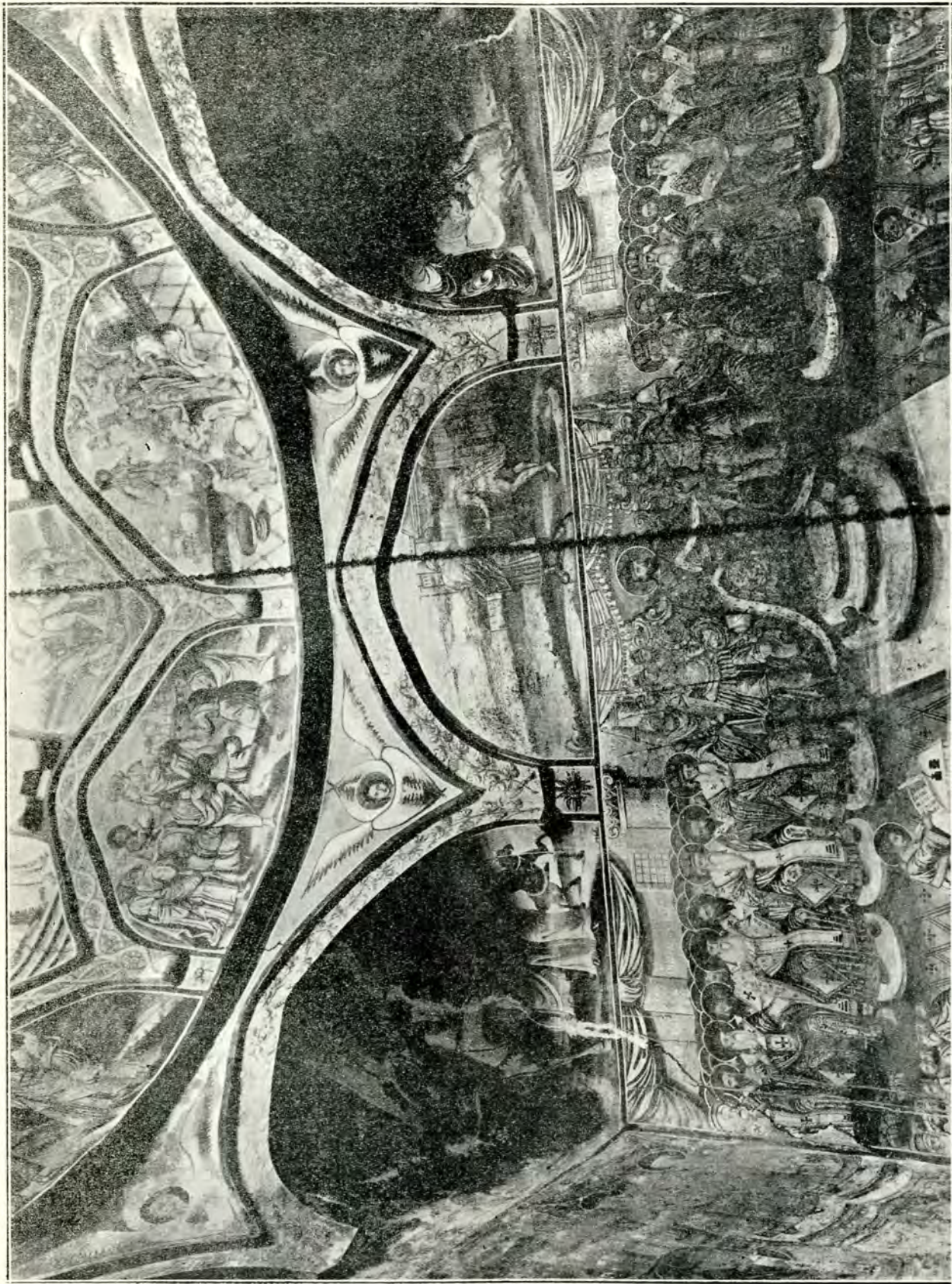

Fig. 22. Mănăstirea Golia. Picturi interioare în biserică.

în urma vre-unui incendiu care ar fi distrus acoperișul și părțile superioare ale bisericii.

Ipotesa cea din urmă pare mai verosimilă cu toate că cea dintâiu ar fi fost mai logică. Într'adevăr, la prima vedere, pare straniu că o biserică clădită în veacul al XVII-lea, adică atunci când în Moldova se înălțau încă monumente ca Trei Ierarhi și mănăstirea Cetățuia, în care unitatea stilului moldovenesc este atât de viu exprimată, în care chiar decorația orientală de pe fațadele bisericii Trei Ierarhi se asimilează și se adaptează atât de bine tradițiunii arhitecturii moldovenești, fără a-i altera întru nimic caracterul, este straniu, zic, a se vedea ridicându-se o biserică de importanța Goliei, mai mare și mai imponentă ca toate celelalte de până atunci și care, păstrând dispozițiile generale ale bisericilor moldovenești să urmeze pe de o parte principii și proceduri de construcție din arhitectura rusească și pe de altă parte să prezinte în fațade o arhitectură direct inspirată de la Renașterea italiană

Dacă ne amintim însă că în veacul al XVII-lea înrâurirea orientală devine tot mai puternică asupra artei moldovene și că în aceeași epocă, mai toată Europa și mai ales cea orientală este covârșită de înrâurirea stilului „baroco”, atunci poate că incoerența constatată mai sus își găsește până la un punct explicația.

Un alt fapt care poate contribui la limpezirea acestei chestiuni este marea asemănare care există între biserica Golia și biserica mănăstirea Cașin, clădită cam la aceeași epocă de către Gheorghe Ștefan (Vezi *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, an. 1908).

Dispozițiunile aproape identice ale planului, dimensiunile, arhitectura fațadelor, turelor, dispozițiile permit a afirma că aceste două biserici au fost clădite de acelaș meșter. Mai este de observat că

la Cașin arhitectura turelor este aceeași ca a fațadelor și că nu prezintă niciun element de stil oriental. S'ar putea trage de aci un nou argument în favoarea ipotezei celei de a doua, expusă mai sus.

Pentru a completa datele tehnice care pot contribui la studiul acestui monument trebuie adăugat că clopotnița mănăstirii Golia a avut și ea de suferit modificări în cursul vremurilor. Așa cum se atăă astăzi, ea prezintă caracterele arhitecturii

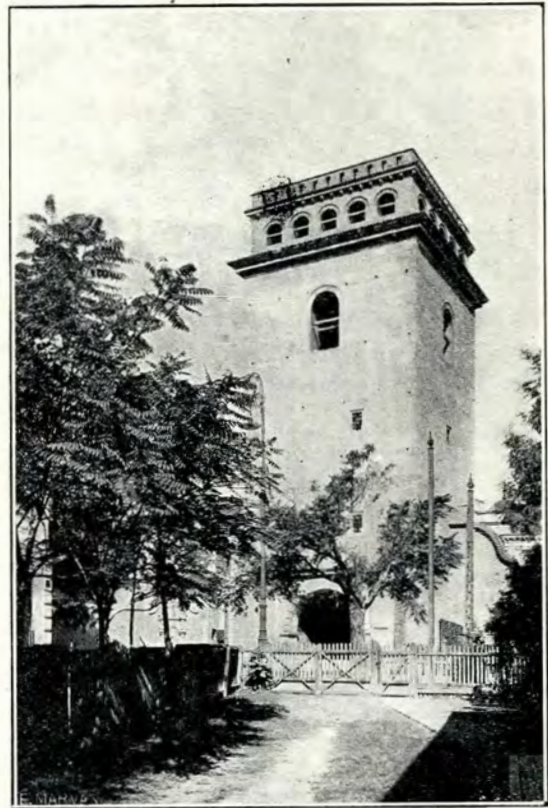

Fig. 23. Mănăstirea Golia. Clopotnița mănăstirii.

moldovenești afară de arcadele de la partea superioară care sunt moderne. Planul este un pătrat de 5,50 m. latura, având la colțuri contraforții, caracteristici stilului.

În partea dinspre apus, se găsește o scară elicoidală reconstituită odată cu restaurarea clopotniței. Zidurile sunt de piatră masivă, ferestrele mici în formă dreptunghiulară, cu chenare de piatră având profilatură gotică. Bolta de la intrare este tot după principiile gotice, cu nervuri de

piatră sculptată decorate cu rosete; aceste nervuri urmează traseul diagonalelor

Fi. 24. Mănăstirea Golia. Intrarea, înainte de restaurarea clopotniței.

patratului și se întrunesc la centrul bolții

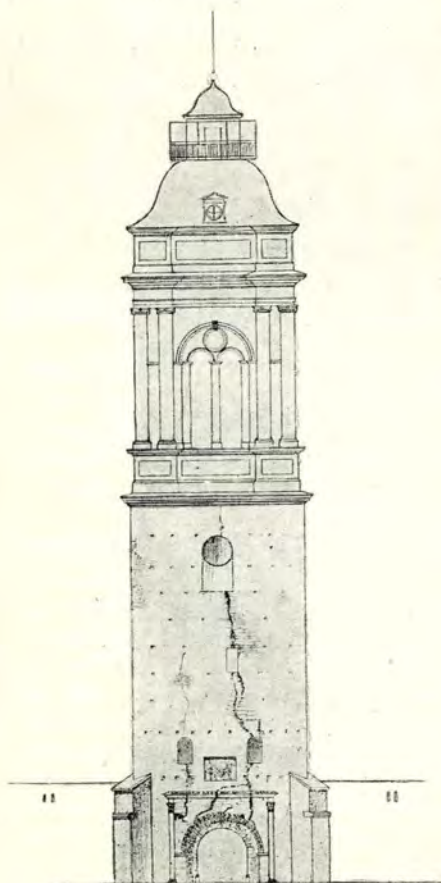

Fig. 25. Mănăstirea Golia. Clopotnița înainte de restaurare.

Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice.

într-o cheie de piatră. Încăperile interioare sunt de asemenea boltite. Înălțimea acestei turle este de vre-o treizeci metri. Ea a fost însă altă dată cu mult mai înaltă, după cum se vede din desenul alăturat¹. Partea superioară s'a dărâmat la sfârșitul veacului trecut, fiindcă amenința ca să se prăbușiască.

După cum se vede, arhitectura părții superioare a clopotniței este cu totul alta decât aceea a părții inferioare, păstrate până astăzi; ea era din piatră de talie cioplită, pe când cea actuală este din

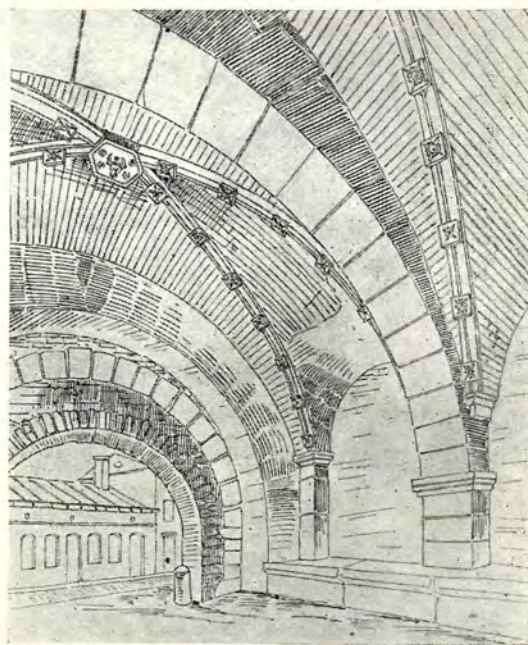

Fig. 26. Mănăstirea Golia. Bolțile de la intrare piatră brută, arhitectura era în stil clasic, pe când cea actuală este moldovenească. Înălțimea ei totală era de mai bine de cincizeci de metri.

Așa dar acelaș amestec de stiluri care se vede la biserică, se poate constata și la clopotniță, cu deosebirea că la biserică stilul clasic se găsește la partea ei inferioară și stilul oriental la partea superioară, pe când la clopotniță este tocmai contrariu. Aceasta dovedește de sigur că evoluția și transformările uneia nu sunt simultane cu ale celeilalte.

¹ Datorită d-lor arhitecți N. Gabrielescu și W. Mironescu ca și întreg eleverul bisericii reprodus aci.

Un amănunțit studiu istoric al acestei tre acele care să fie contribuit la formamănăstiri poate singur lămuri acele transrea și ridicarea artei noastre românești,

Fig. 27, Mănăstirea Golia. Intrarea supt clopotniță.

formări care, din punctul de vedere arhitectonic sunt secundare, întrucât înrăuririle străine care intervin aci nu sunt din- ci din contră, ele fiind venite la începutul perioadei de decadență, nu au făcut decât să contribuie la disolvarea ei.

